

Forum

Utenrikskorrespondent er jobben for den som liker å være PÅ – hele tiden.

Eva Bratholm
*Tidligere korrespondent
i Dagbladet og NRK*

På fortauet i Akersgata, utenfor *Dagblad*-huset, traff jeg avisens kunstkritiker. Jeg hadde vært kulturre-daktør i flere år og skulle nå forlate avishuset for å bli korrespondent i New York. Han så på meg og sa: – Stakkars deg, da kan du jo aldri slå av mobiltelefonen.

Mitt svar var at heldigvis, slik er det!

Utenrikskorrespondent er jobben for den som liker å være PÅ hele tiden.

Jeg har to slike perioder bak meg. Korrespondent for NRK i Washington DC fra 1989 til 1993 og for *Dagbladet* i New York City fra 2002 til 2004.

Interesse for utenriksjournalistikk

Det hele begynte med min interesse for norsk politikk. Starten på livet som journalist var en sommerjobb i *Arbeider-Avisa* i Trondheim midt i 70-årene. Senere ble jeg politisk reporter i *Arbeiderbladet*, i *Dagbladet* og kom til NRK i 1983. Politisk journalistikk den gang var svært preget av Stortinget og det parlamentariske, og ikke minst var det stor interesse for Norges rolle i Nato. Utover hele 80-årene var Natos dobbeltvedtak en helt sentral sak for politiske journalister. I praksis dreide det seg om Nato skulle utplassere 572 mellomdistanseraketter som svar på Sovjetunionens SS-20. Her var motsetningene mellom høyre- og venstresiden store, samt mellom partier og innad i partiene. Striden om «dobbeltvedtaket», for ikke å si de berømte fotnotene, skulle komme til å prege mye av politikken og journalistikken resten av tiåret. Hele dette saksfeltet bidro sterkt til å stimulere min interesse for utenriksjournalistikk.

Korrespondentkorpset i NRK var på denne tiden dominert av middelaldrende menn som byttet posisjoner hjemme og ute. Da Einar Førde ble kringkastingssjef, ønsket han å røske litt opp i dette. Han så nok også at det var på tide med noen flere kvinner inn i systemet. Da jeg fikk jobben som korrespondent i Washington DC, ble samtidig – nå avdøde – Siv Nordrum ansatt som korrespondent i Hongkong. To kvinner, samtidig, var en liten revolusjon.

Murens fall

Murens fall i 1989 endret situasjonen for alle korrespondenter. Den kalde krigen hadde vært et bak-teppe for utenriksdekningen over hele verden. Brått ble dette endret. Særlig ble rollene som Moskva- og Washington-korrespondenter forandret. Da jeg kom til den amerikanske hovedstaden, hadde jeg et omfattende Nato-arkiv med alle fotnoter, dissenser og det hele. Det ble uaktuelt.

Men kanskje viktigere: Norge ble mindre spennende i USA. Nato-landet med grense til Sovjetunionen ble ikke så interessant som det hadde vært. Min forgjenger i Washington, Jahn Otto Johansen, hadde tidligere bodd i Moskva. Han snakket russisk, barna hans hadde gått på russisk skole i Moskva, og han kjente landet godt. Han fikk avtaler og intervjuer på den kapitalen. Det var gull verdt. Han fikk «tilgang», noe utenlandske journalister sjelden får. Amerikanske politikere dyrker lokale mediefolk som kan få betydning for gjenvalg og popularitet på egen grasrot. Pressefolk fra andre land er som regel bortkastet tid, men ikke i Jahn Ottos tilfelle!

Jeg hadde ikke hans fortrinn, men det viste seg at det kanskje ikke var så viktig – nettopp fordi korrespondentrollen var i rask endring. Liberaliseringsbølgen hadde ikke bare nådd politikken, men også media. NRK-monopolet ble oppløst. Partiavisene ble

borte. Hele mediebildet ble mer kommersialisert. På et vis ble det tabloidene som satte idealer og standard.

I NRK skjedde det noe dramatisk: Publikums ønsker ble viktige. For statskanalen var opplysnings- og oppdragelsesperioden i ferd med å gå over.

Mer kultur og sport

Den politiske analysen fra USA var fortsatt viktig, men andre områder kom opp på agendaen. Det ble mer kultur, mer underholdning, mer natur og miljø, mer sport og selvsagt store hendelser.

Fortellingen om livet i USA ble en hovedsak. Nordmenn flest har et nært forhold til De forente stater, mange har slektninger der, og flere har besøkt landet mange ganger. Det var et sug etter saker om hvordan livet var i USA.

Jeg var heldig, jeg hadde familie og små barn i skolen. Jeg fikk et førstehåndsintrykk av hva som skjedde. For eksempel kunne jeg illustrere det private amerikanske helsevesenet med egne opplevelser. Da min lille sønn fikk ørebetennelse, mente legen at han burde ta et skann av hele hodet – for det kunne jo være hjernesvulst. Jeg sa nei takk til det. Men dette er et eksempel på hvordan helseutgifter drives opp, både for å tjene penger og for å ha ryggen fri for eventuelle søksmål.

Jeg fikk brukt hele min erfaring og bakgrunn som utegående reporter fra lokalavisa i Trondheim, hovedstadsavisene og NRK.

Murens fall skapte et utenrikspolitisk vakuum i USA. Plutselig var landet uten en sterk ytre fiende. Man diskuterte «the peace dividend» – altså hvordan man skulle bruke alle pengene som kom til å bli spart på militærutgifter. Francis Fukuyama skrev boka *The End of History*. Han mente verden hadde nådd et endepunkt hvor det vestlige, liberale demokratiet hadde seiret.

Så kom Saddam Hussein. Han invaderte Kuwait og kalte landet for Iraks ellefte provins. Saddam var på et vis den perfekte fienden. Irak-krigen under president George Bush senior var en stor journalistisk oppgave.

Konkurransen

I 1992 fikk NRK TV konkurranse fra TV 2: Kanalen hadde egen korrespondent i Washington DC. Dette førte til

en ytterligere bredde i dekningen og økt behov for mer stoff fra USA – også for NRKs utsendte.

Arbeidet i Washington var godt organisert. Vi var to korrespondenter som byttet på nyhetsvakt og reportasjevakt. Vi leverte telefonrapporter både til radio og TV. Hjemmeredaksjonen fortalte hva slags bilder de hadde fått fra Den europeiske kringkastingsunion (EBU), og vi tilpasset vår kommentar til bildene. Vi sto sjelden «i ruta» på direkten. Den slags kostet tusenvis av kroner, så «liver», som det heter internt, ble bare brukt i helt spesielle tilfeller. Når vi lagde TV-reportasjer, benyttet vi oss av en innleid fotograf. Fremkallingen av film tok tid, redigeringsarbeidet var komplisert og på ingen måte billig. Reportasjene ble sendt hjem med fly. De ble levert med budbil fra Fornebu før stoffet ble konvertert til det europeiske systemet PAL.

Etter oversettelse og teksting var saken klar for utsendelse!

Nettopp disse tidkrevende prosessene, kall det gjerne begrensninger, er viktige å forstå før man analyserer det journalistiske.

New York etter 11. september

Etter hjemkomsten fra USA arbeidet jeg flere år på Marienlyst før jeg begynte i *Dagbladet* som kulturredaktør. Etter noen år ble jeg i 2002 avisens USA-korrespondent med base i New York – ett snaut år etter terrorangrepet på The Twin Towers.

Det var stor forskjell på å være radio- og TV-korrespondent i 90-årene og korrespondent for en avis begynnelsen på 2000-årene.

I dag flyter det mer over i hverandre. VG lager TV og NRK skriver på nett. Den største forskjellen var ikke å være en del av det store NRK-systemet. Som *Dagbladets* utsendte var man alene om det meste av praktiske ting, som regnskap og teknikk, transport og research. På den annen side var teknikken blitt enklere med PC og internett, digitaliserte bilder og kontinuerlig deadline. Avisen hadde også fått flere flater – fra den lille petit-artikkelen til den store foto-reportasjen.

USA var lammet etter terroren i 2001. Amerikanerne fryktet at det kunne skje igjen. Svært mange trodde at USA var på vei inn i en periode med terror-

Den 5. januar 2003 presenterte Colin Powell et reagensrør med det som angivelig inneholdt Anthrax i FN, samtidig som han argumenterte for at Irak etter all sannsynlighet produserte kjemiske våpen. Foto: Whitehouse.gov.

handlinger. De forberedte seg hele tiden – både praktisk og psykologisk – på nye terroraksjoner. I Norge var det stor interesse for president George W. Bush, ikke minst for hvor håpløs mange nordmenn mente han var. Det minste forsøk på å antyde at han ikke var helt idiot, ble møtt med rasende mailer fra lesere.

Våren 2003 gikk USA til invasjon av Irak, uten FNs godkjenning. Bush-administrasjonen koblet Saddam Hussein – den gamle fienden – til terrorangrepene. Det hvite hus hevdet at Irak hadde betydelige mengder masseødeleggelsesvåpen. Både politisk og journalistisk var dette interessant, men kildene var tvilsomme og bevisene få. Det hele var svært nedslående. Dilemmaer oppsto – hva man skulle rapportere, og hvordan. Mye var ikke sant. Jeg husker Colin Powell satt i FN med bilder av noen lastebiler som fraktet noen rør. Det var angivelig kjemiske våpen.

Rett før jul samme året fanget amerikanske styrker Saddam. Bildene av den ultimate ydmykelsen med lysing inn i munnen hans gikk verden rundt.

Hvis man skal se på utenriksjournalistikken i alle medier, så *må* man huske hjemmeredaksjonens behov. Mange har opplevd det. Man står midt oppi en spennende internasjonal begivenhet, og så er hjemmeredaksjonen opptatt av det korrespondenten mener er en bagatell, men som gjelder en nordmann på besøk i landet. Min avis sendte meg fra New York til Washington for å treffe den norske utenrikskomiteen som var på besøk blant annet for å treffe Condoleezza Rice. Jeg ble ikke sendt for å spørre om utenrikspolitikk, men for å intervju Jon Lilletun om slankekurens hans, som var i regi av *Dagbladet*. Så mye for innsikt og analyser!

Avslutningsvis vil jeg si at jobben som utenrikskorrespondent er den beste man kan ha – dersom man er innstilt på å jobbe mye, på mange felt, til alle tider, og dersom man greier å forholde seg til at å levere åtti prosent brukbart stoff *i rett tid* er bedre enn å kunne tilby en hundre prosent gjennomarbeidet sak *for sent*!